



**Starptautiskā konvencija par visu
migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes
locekļu tiesību aizsardzību**

Izpl.: vispārēja
2017. gada 16. novembris

Oriģināls: angļu valodā

Bērnu tiesību konvencija

**Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu
ģimenes locekļu tiesību aizsardzības
komiteja**

Bērnu tiesību komiteja

Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 4 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Kopīgais vispārējais komentārs Nr. 23 (2017) par valsts pienākumiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs*

I. Ievads

1. Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību un Bērnu tiesību konvencijā ir noteikti juridiski saistoši pienākumi, kas gan vispārīgi, gan konkrēti attiecas uz bērnu un migrantu cilvēktiesību aizsardzību. Abās konvencijās ir iekļauti vairāki noteikumi, kas paredz īpašus pienākumus attiecībā uz bērnu tiesību aizsardzību starptautiskās migrācijas apstākļos izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs.¹

2. Šis kopīgais vispārējais komentārs tika pieņemts vienlaikus ar Visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 3 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos. Kaut arī minētais vispārējais komentārs un šis komentārs ir atsevišķi dokumenti, tie viens otru papildina un ir jālasa un jāīsteno kopā. Komentāru izstrādes procesā no 2017. gada maija līdz jūlijam Bangkokā, Beirūtā, Berlīnē, Dakarā, Ženēvā, Madridē un Mehiko notika vairākas pasaules un reģiona mēroga apspriedes ar galveno ieinteresēto personu pārstāvjiem un ekspertiem, tostarp ar bērnu un migrantu organizācijām. Turklāt no 2015. gada novembra līdz 2017. gada augustam abas komitejas saņēma vairāk nekā 80 rakstiskus viedokļus no visu pasaules reģionu valstīm, Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām un struktūrvienībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, valstu cilvēktiesību aizsardzības iestādēm un citām ieinteresētām pusēm.

* Šis kopīgais vispārējais komentārs jālasa kopā ar Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 3 (2017) un Bērnu tiesību komitejas Kopīgo vispārējo komentāru Nr. 22 (2017) par vispārējiem principiem attiecībā uz bērnu cilvēktiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos.

¹ Saskaņā ar 4. pantu par tiesību īstenošanu, to lasot kopā ar 2. pantu par diskriminācijas aizliegumu, Bērnu tiesību konvencijas dalībvalstīm ir pienākums veikt pasākumus attiecībā uz visu savā jurisdikcijā esošo bērnu ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību aizsardzību, maksimāli izmantojot pieejamos resursus, lai pakāpeniski panāktu šo tiesību pilnīgu īstenošanu, un šis pienākums nemazina saistības, kas ir nekavējoties piemērojamas saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem. Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 19 (2016) par valsts budžeta līdzekļu paredzēšanu bērnu tiesību īstenošanai 28.–34. punktu.

II. Dalībvalstu juridiskais pienākums savā teritorijā aizsargāt bērnu tiesības starptautiskās migrācijas apstākļos

A. Vecums

3. Bērnu tiesību konvencijā sniegtā bērna definīcija paredz tiesības un aizsardzību līdz 18 gadu vecumam. Komitejas pauž bažas par to, ka bērniem vecumā no 15 līdz 18 gadiem parasti tiek nodrošināts daudz zemāks aizsardzības līmenis un dažreiz tos uzskata par pieaugušajiem vai arī viņiem paliek neskaidrs imigranta statuss līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Valstis tiek mudinātas nodrošināt, ka visiem bērniem tiek garantēts vienāds aizsardzības līmenis, tostarp tiem, kas vecāki par 15 gadiem, neatkarīgi no viņu imigranta statusa. Saskaņā ar Pamatnostādnēm par bērnu alternatīvo aprūpi² valstīm ir jāīsteno atbilstoši uzraudzības, atbalsta un pārejas pasākumi bērniem, kas sasniedz 18 gadu vecumu, jo īpaši tiem bērniem, kas pamet aprūpes vietu, tostarp jānodrošina ilgtermiņa legāla imigranta statusa pieejamība un pietiekamas iespējas iegūt izglītību, piekļūt pienācīgām darba vietām un integrēties sabiedrībā, kurā viņi dzīvo.³ Bērni šajā pārejas periodā pienācīgi jā sagatavo patstāvīgai dzīvei, un kompetentās iestādes nodrošina katra bērna individuālās situācijas pienācīgu uzraudzību. Papildus komitejas mudina valstis veikt aizsardzības un atbalsta pasākumus, kas paredzēti cilvēkiem pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas.

4. Lai pamatoti aprēķinātu vecumu, valstīm jāveic visaptverošs bērna fiziskās un psiholoģiskās attīstības novērtējums, ko izdara profesionāli pediatri vai citi speciālisti, kuriem ir atbilstošas prasmes, lai tie spētu izvērtēt dažādu attīstības aspektu kopumu. Šādi novērtējumi jāveic saprotamā, bērniem piemērotā un attiecīgajam dzimumam un kultūrai atbilstošā veidā, tostarp intervējot bērnus un, ja nepieciešams, arī viņus pavadošos pieaugušos šiem bērniem saprotamā valodā. Pieejamie dokumenti jāuzskata par īstiem, ja vien nav pierādījumu par pretējo, un jāņem vērā bērnu un viņu vecāku vai radnieku apgalvojumi. Ja rodas kādas šaubas, tās jāiztulko par labu novērtējamajam bērnam. Valstīm nav jāizmanto tādas medicīniskās metodes, kas *inter alia* balstās uz kaulu un zobu izmeklējumu analīzi, kura var būt neprecīza, ar plašu kļūdu robežu un traumatiska un kuras rezultātā var tikt sākti nevajadzīgi tiesas procesi. Valstīm jānodrošina, ka viņu lēmumus var pārskatīt vai pārsūdzēt piemērotā neatkarīgā iestādē.

B. Tiesības uz brīvību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 16. un 17. pants; Bērnu tiesību konvencijas 37. pants)

5. Katram bērnam vienmēr ir pamattiesības uz brīvību un netikt aizturētam saistībā ar imigranta statusu.⁴ Bērnu tiesību komiteja ir atzinusi, ka jebkura bērna aizturēšana viņa paša vai viņa vecāku imigranta statusa dēļ ir bērnu tiesību pārkāpums un ir pretrunā ar bērna interešu principu.⁵ Ņemot to vērā, abas komitejas ir atkārtoti apstiprinājušas, ka bērnus nekad

² Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas Nr. 64/142 pielikums.

³ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu par visu bērnu tiesībām starptautiskās migrācijas apstākļos 68.–69. punktu. Tas ir pieejams tīmekļa vietnē: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf.

⁴ Bērnu tiesību konvencijas 37. pants; Starptautiskās konvencijas par visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 16. un 17. pants; Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 3. un 9. pants; Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 9. pants.

⁵ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 78. punktu. Sk. arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatprincipus un pamatnostādnes par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un procedūrām saistībā ar ikvienas personas, kam atņemta brīvība, tiesībām celt prasību tiesā (A/HRC/30/37, pielikums), jo īpaši 21. principa 46. punktu un 21. pamatnostādni.

nedrīkst aizturēt tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar viņu pašu vai viņu vecāku imigranta statusu, un valstīm nekavējoties un pilnībā jāpārtrauc vai jāizskauž bērnu aizturēšana saistībā ar imigranta statusu. Jebkāda veida bērnu aizturēšana saistībā ar imigranta statusu ir jāaizliedz ar likumu, un šāds aizliegums ir pilnībā jāīsteno praksē.

6. Par aizturēšanu saistībā ar imigranta statusu komitejas uzskata jebkurus apstākļus, kuros bērnam tiek atņemta brīvība tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar viņa paša vai viņa vecāku imigranta statusu, neatkarīgi no tā, kāds iemesls tiek minēts bērna brīvības atņemšanai, un neatkarīgi no tās iestādes vai vietas nosaukuma, kur bērnam ir atņemta brīvība.⁶ Saskaņā ar saviem iepriekšējiem norādījumiem ar frāzi “iesesli, kas saistīti ar imigranta statusu,” komitejas saprot personas migrācijas vai uzturēšanās statusu vai tā trūkumu neatkarīgi no tā, vai šie iemesli ir saistīti ar neatbilstīgu iecelšanu vai uzturēšanos valstī vai nav saistīti.

7. Turklāt gan Bērnu tiesību komiteja, gan Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komiteja ir uzsvērusi, ka bērnu vai viņu vecāku imigranta statusa dēļ bērnus nedrīkst saukt pie kriminālatbildības un viņiem piemērot tādus soda pasākumus kā aizturēšana.⁷ Neatbilstīga iecelšana un uzturēšanās valstī *per se* nav noziegums pret personām, īpašumu vai valsts drošību.⁸ Saukšana pie kriminālatbildības par neatbilstīgu iecelšanu un uzturēšanos pārsniedz dalībvalstu likumīgās intereses kontrolēt un reglamentēt migrāciju un izraisa patvaļīgu aizturēšanu.

8. Bērnu tiesību komiteja attiecībā uz nepavadītiem un no vecākiem nošķirti bērniem 2005. gadā norādīja, ka bērniem nav jāatņem brīvība un aizturēšanu nevar pamatot tikai ar faktu, ka bērns nebija pavadīts vai bija nošķirts no vecākiem, vai ar viņa migrācijas vai uzturēšanās statusu vai tā trūkumu.⁹

9. Komitejas uzsver kaitējumu, ko rada jebkura veida brīvības atņemšana, un negatīvo ietekmi, kādu ar imigranta statusu saistīta aizturēšana var atstāt uz bērnu fizisko un garīgo veselību un viņu attīstību pat tad, ja viņus aiztur uz īsu laiku vai kopā ar ģimenēm. Īpašais referents jautājumos par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu ir norādījis, ka “saistībā ar administratīvo imigrācijas noteikumu izpildi (..) bērnu brīvības atņemšana, pamatojoties uz viņu pašu vai viņu vecāku imigranta statusu, nekad nav bērna interesēs, neatbilst prasībai par brīvības atņemšanu tikai nepieciešamības gadījumā, kļūst stipri nesamērīga un var būt cietsirdīga, necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās pret migrantu bērniem”.¹⁰

10. Bērnu tiesību konvencijas 37. panta b) punktā ir noteikts vispārējs princips, saskaņā ar kuru brīvības atņemšana bērnam jāizmanto tikai kā galējas nepieciešamības līdzeklis un uz iespējami īsāku laiku. Tomēr nodarījumiem, kas saistīti ar neatbilstīgu iecelšanu vai uzturēšanos valstī, nekādā gadījumā nevar būt līdzīgas sekas kā nozieguma izdarīšanai.¹¹

⁶ Brīvības atņemšana Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu fakultatīvā protokola 4. panta 2. punktā ir definēta kā “visu veidu aizturēšana vai apcietināšana, vai personas ievietošana valsts vai privātā ieslodzījuma iestādē, kuru persona nedrīkst patvaļīgi atstāt, saskaņā ar rīkojumu, ko izdevusi jebkura tiesu, administratīvā vai cita iestāde”. ANO Noteikumu par nepilngadīgo aizsardzību brīvības atņemšanas gadījumā 11. noteikums paredz: “Šajos noteikumos ir izmantotas šādas definīcijas: (..) b) brīvības atņemšana ir visu veidu aizturēšana vai apcietināšana, vai personas ievietošana valsts vai privātā ieslodzījuma iestādē, kuru persona nedrīkst patvaļīgi atstāt, saskaņā ar rīkojumu, ko izdevusi jebkura tiesu, administratīvā vai cita iestāde.”

⁷ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 78. punktu.

⁸ Sk. Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 (2013) par migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesībām nenoregulētā situācijā 24. punktu.

⁹ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 (2005) par rīcību attiecībā uz nepavadītiem un no vecākiem nošķirti bērniem ārpus viņu izcelsmes valsts 61. punktu.

¹⁰ Sk. A/HRC/28/68 80. punktu.

¹¹ Sk. Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 24. punktu. Sk. arī Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 78. punktu. Tāpat sk. arī ANO Darba grupas patvaļīgas aizturēšanas jautājumos ziņojuma (A/HRC/13/30) 58. punktu un

Tāpēc imigrācijas procedūrās kā galēju pasākumu neizmanto bērnu aizturēšanas iespēju, ko var darīt citos apstākļos, piemēram, nepilngadīgo kriminālajā tiesvedībā, jo tas ir pretrunā ar bērna interešu principu un tiesībām uz attīstību.

11. Tā vietā valstīm ir jāpieņem risinājumi, kas atbilst bērnu interesēm, kā arī viņu tiesībām uz brīvību un ģimenes dzīvi, izmantojot tiesību aktus, politiku un prakses, kas ļauj bērniem palikt kopā ar saviem ģimenes locekļiem un/vai aizbildņiem bez apcietinājuma un kopienā, kamēr tiek risinātas problēmas saistībā ar viņu imigranta statusu un vērtētas bērnu intereses,¹² kā arī pirms atgriešanās. Ja bērni ir nepavadīti, viņiem ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību alternatīvas aprūpes un izmitināšanas veidā saskaņā ar Pamatnostādnēm par bērnu alternatīvo aprūpi¹³. Ja bērniem ir pavadonis, nepieciešamība nešķirt ģimeni nav pamatots iemesls, lai attaisnotu brīvības atņemšanu bērnam. Ja bērna interesēs ir ģimenes nešķiršana, obligātā prasība neatņemt bērnam brīvību attiecas arī uz bērna vecākiem un iestādēm ir jāizvēlas ar ieslodzījumu nesaistīti risinājumi visai ģimenei.¹⁴

12. Līdz ar to ar likumu ir jāaizliedz bērnu un ģimenes aizturēšana saistībā ar imigranta statusu un gan politikā, gan praksē jānodrošina tās atcelšana. Resursi, kas paredzēti aizturēšanai, jānovirza ar ieslodzījumu nesaistītiem risinājumiem, ko īsteno kompetenti bērnu aizsardzības jomas dalībnieki, kuri sadarbojas gan ar pašu bērnu, gan, ja nepieciešams, ar viņa ģimeni. Bērnam un viņa ģimenei piedāvātie pasākumi nedrīkst ietvert nekāda veida brīvības atņemšanu šim bērnam vai ģimenei, un to pamatā jābūt aprūpes un aizsardzības ētikai, nevis spaidiem.¹⁵ Šiem pasākumiem jābūt vēršoties galvenokārt uz lietu atrisināšanu bērna interesēs un jānodrošina visi materiālie, sociālie un emocionālie apstākļi, kas nepieciešami, lai garantētu vispusīgu bērnu tiesību aizsardzību, radot bērniem holistiskas attīstības iespējas. Jānodrošina, lai neatkarīgas valsts struktūras, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu regulāri uzraudzīt šīs iespējas un pasākumus. Bērniem un viņu ģimenēm jābūt pieejamiem efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem gadījumā, ja tiek īstenota jebkura veida aizturēšana saistībā ar imigranta statusu.

13. Komitejas uzskata, ka galvenā atbildība par bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos jāuzņemas bērnu aizsardzības un labklājības jomas dalībniekiem. Kad imigrācijas iestādes pirmo reizi atrod migrantu bērnu, par viņu nekavējoties jāinformē par bērnu aizsardzību vai labklājību atbildīgās amatpersonas, un šo amatpersonu pienākums ir noskaidrot attiecīgā bērna aizsardzības, pajumtes un citas vajadzības. Nepavadītie un no vecākiem nošķirtie bērni jānodod valsts/vietējās alternatīvās aprūpes sistēmā, vēlams ģimenes tipa aprūpē kopā ar savu ģimeni, ja šāda aprūpe ir pieejama, vai citādā kopienas nodrošinātā aprūpē, ja ģimenes tipa aprūpe nav pieejama. Šie lēmumi jāpieņem bērnam piemērotā un taisnīgā tiesas procesā, tostarp nodrošinot viņa tiesības tikt uzklautam, vērsties tiesā un tiesnesim pārsūdzēt lēmumu, ar kuru šim bērnam var tikt atņemta brīvība,¹⁶ un, pieņemot šādus lēmumus, jāņem vērā bērna neaizsargātība un vajadzības, tostarp tās, kuru pamatā ir bērna dzimums, invaliditāte, vecums, garīgā veselība, grūtniecība vai citi apstākļi.

Īpašā referenta par migrantu cilvēktiesībām ziņojuma (A/HRC/20/24) 31. un 38. punktu.

¹² Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 79. punktu.

¹³ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 39.–40. punktu.

¹⁴ Sk. A/HRC/20/24 40. punktu; Amerikas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 19. augusta konsultatīvā atzinuma OC–21/14 “Bērnu tiesības un garantijas saistībā ar migrāciju un/vai bērniem, kam nepieciešama starptautiska aizsardzība” [*Rights and Guarantees of Children in the Context of Migration and/or in Need of International Protection*] 159. punktu, kā arī konsultatīvā atzinuma A/28/68 80. punktu.

¹⁵ Sk. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi.

¹⁶ Sk. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatprincipus un pamatnostādnes par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un procedūrām saistībā ar ikvienas personas, kam atņemta brīvība, tiesībām celt prasību tiesā, jo īpaši 18. pamatnostādni (sk. A/HRC/30/37 100. punktu).

C. Taisnīga tiesas procesa garantijas un tiesas pieejamība (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 16., 17. un 18. pants; Bērnu tiesību konvencijas 12. un 40. pants)

14. Tiesas pieejamība pati par sevi ir pamattiesības un visu pārējo cilvēktiesību aizsardzības un veicināšanas priekšnoteikums, tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi, ka ikviens bērns starptautiskās migrācijas apstākļos ir tiesīgs pieprasīt savu tiesību ievērošanu. Dalībvalstu atbildība nozīmē to, ka tām ir jāveic strukturāli un proaktīvi intervences pasākumi, lai nodrošinātu taisnīgu, efektīvu un ātru tiesas pieejamību. Bērnu tiesību komiteja savā Vispārējā komentārā Nr. 5 (2003) par Bērnu tiesību konvencijas vispārējiem īstenošanas pasākumiem ir norādījusi, ka tamdēļ, lai nodrošinātu tiesiskās aizsardzības līdzekļa efektivitāti, ir nepieciešamas efektīvas un bērniem piemērotas procedūras. Tā arī ir uzsvērusi, ka šādām procedūrām jāgarantē dažu īpašu pasākumu noteikšana, lai nodrošinātu, ka administratīvas lietas un tiesvedība tiek pielāgota bērnu vajadzībām un attīstībai un ka visās šādās procedūrās primārais apsvērums ir bērna intereses.

15. Komitejas uzskata, ka valstīm ir jānodrošina, ka to tiesību akti, politikas nostādnes, pasākumi un prakse garantē bērniem piemērotu un taisnīgu tiesas procesu visās tajās migrācijas un patvēruma administratīvajās lietās un tiesvedībā, kas ietekmē bērnu un/vai viņu vecāku tiesības. Pret visiem bērniem, tostarp tiem, kurus pavada vecāki vai citi likumīgie aizbildņi, jāizturas kā pret individuālo tiesību turētājiem, vienlīdzīgi un individuāli jāņem vērā viņu vajadzības un atbilstoši jāuzklausa un pienācīgi jāņem vērā viņu viedoklis. Viņiem jābūt pieejamiem administratīvajiem un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem to lēmumu pārsūdzēšanai, kas ietekmē viņu pašu vai viņu vecāku situāciju, lai garantētu, ka visi pieņemtie lēmumi ir viņu interesēs.¹⁷ Jāveic pasākumi, lai novērstu nevajadzīgu kavēšanos migrācijas/patvēruma procedūrās, tostarp ģimenes atkalapvienošanās procedūrās, jo šāda kavēšanās varētu negatīvi ietekmēt bērnu tiesības. Ja vien tas nav pretrunā ar bērna interesēm, ir jāmudina veikt tiesvedību paātrinātā kārtā ar nosacījumu, ka tādā veidā netiek ierobežotas taisnīga tiesas procesa garantijas.

16. Bērniem jābūt iespējai iesniegt sūdzības tiesās, administratīvajās tiesās vai citās zemāka līmeņa struktūrās, kas viņiem ir viegli pieejamas, piemēram, bērnu aizsardzības un jaunatnes iestādēs, skolās un valsts iestādēs cilvēktiesību aizsardzības jautājumos, un, kad bērnu tiesības ir pārkāptas, viņiem jābūt iespējai bērniem piemērotā veidā saņemt tādu profesionālu konsultācijas un pārstāvību, kuriem ir īpašas zināšanas par bērniem un migrācijas jautājumiem. Valstīm jānodrošina standartizētas politikas nostādnes, lai sniegtu iestādēm norādījumus attiecībā uz kvalitatīvu bezmaksas juridisko konsultāciju un pārstāvības nodrošināšanu bērniem, kas ir migranti, patvēruma meklētāji vai bēgļi, tostarp attiecībā uz vienlīdzīgas piekļuves garantēšanu šiem pakalpojumiem tiem nepavadītājiem un no vecākiem nošķirtajiem bērniem, kas nodoti vietējās pašvaldības aprūpē un kam nav dokumentu.¹⁸

17. Konkrētāk, jo īpaši saistībā ar interešu novērtēšanu un interešu noteikšanas procedūrām, jāgarantē, ka bērniem ir šādas tiesības:

- a) tiesības uz piekļuvi teritorijai neatkarīgi no savā rīcībā esošās vai trūkstošās dokumentācijas, kā arī tiesības tikt nosūtītiem uz iestādēm, kas atbild par viņiem nepieciešamās tiesību aizsardzības novērtēšanu, nodrošinot procesuālās garantijas;
- b) tiesības tikt informētiem par tiesvedības esamību un lēmumu, kas pieņemts saistībā ar imigrācijas un patvēruma procesu, šā lēmuma sekām un pārsūdzības iespējām;

¹⁷ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 75. punktu.

¹⁸ Cilvēktiesību padomes Rezolūcija Nr. 25/6. Sk. arī Amerikas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 19. augusta konsultatīvā atzinuma OC-21/14 108.–143. punktu.

-
- c) tiesības uz to, ka imigrācijas procesu vada specializējusies amatpersona vai tiesnesis un ka visas personiskās intervijas veic profesionāli, kas ir apmācīti saskarsmei ar bērniem;
 - d) tiesības tikt uzklausi un piedalīties visos tiesvedības posmos un bez maksas saņemt rakstiskās un/vai mutiskās tulkošanas pakalpojumus;
 - e) tiesības uz faktisku piekļuvi saziņai ar konsulārajām amatpersonām un konsulārajai palīdzībai, kā arī tiesības bērniem piemērotā veidā saņemt uz bērnu tiesībām pamatotu konsulāro aizsardzību;
 - f) tiesības uz tāda advokāta palīdzību, kas ir apmācīts un/vai pieredzējis bērnu pārstāvēšanā visās tiesvedības stadijās, un tiesības brīvi sazināties ar šo pārstāvi, kā arī tiesības uz bezmaksas juridisko palīdzību;
 - g) tiesības uz to, ka bērnu pieteikumi un tās procedūras, kurās piedalās bērni, tiek uzskatītas par prioritārām, vienlaikus nodrošinot gan pietiekami daudz laika, lai sagatavotos tiesvedībai, gan visu taisnīga tiesas procesa garantiju saglabāšanu;
 - h) tiesības pārsūdzēt lēmumu augstākai tiesai vai neatkarīgai iestādei un tiesības uz to, ka šādai pārsūdzībai ir atliekoša iedarbība;
 - i) tiesības uz to, ka nepavadītiem un no vecākiem nošķirti bērni pēc iespējas drīz tiek iecelts kompetents aizbildnis, kas ir galvenā procesuālā garantija viņu interešu ievērošanas nodrošināšanai;¹⁹
 - j) tiesības uz to, ka gan paši bērni, gan viņu aizbildņi un juridiskie padomnieki ir pilnībā informēti visā procedūras laikā, tostarp tiesības saņemt informāciju par savām tiesībām un visu būtisko informāciju, kas uz viņiem var attiekties.

18. Komitejas atzīst, ka bērnu labklājību negatīvi ietekmē nedrošs un nenoteikts imigranta statuss. Tāpēc komitejas iesaka valstīm nodrošināt skaidras un pieejamas statusa noteikšanas procedūras bērniem, lai legalizētu viņu statusu, pamatojoties uz dažādiem apsvērumiem (piemēram, uzturēšanās ilgums).

19. Saskaņā ar komiteju viedokli tas, ka Bērnu tiesību konvencija ir vispusīgi interpretēta ar Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 7. panta a) punktu, 23. pantu un 65. panta 2. punktu, nozīmē, ka ir jāizstrādā un jāievieš efektīvas konsulārās aizsardzības politikas nostādnes, kas ietver īpašus pasākumus bērnu tiesību aizsardzībai, piemēram, pastāvīgas apmācības nodrošināšanu konsulārajiem darbiniekiem par abām konvencijām, tostarp par citiem cilvēktiesību instrumentiem, un protokolu par konsulārajiem aizsardzības pakalpojumiem popularizēšanu.

D. Tiesības uz vārdu, identitāti un pilsonību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 29. pants; Bērnu tiesību konvencijas 7. un 8. pants)

1. Dzimšanas reģistrācija

20. Dzimšanas gadījumu neregistrēšana var daudzējādā ziņā negatīvi ietekmēt bērnu tiesību izmantošanu, piemēram, var veicināt bērnu laulības, cilvēku tirdzniecību, piespiedu vervēšanu un bērnu darbu. Ja dzimšanas gadījums ir reģistrēts, var arī būt vieglāk panākt to personu notiesāšanu, kas ir izmantojušas bērnu. Neregistrēti bērni ir īpaši pakļauti riskam kļūt par bezvalstniekiem, ja viņi ir piedzimuši vecākiem neatbilstīgā migrācijā, jo viņiem pastāv šķēršļi gan pilsonības iegūšanai vecāku izcelsmes valstī, gan dzimšanas reģistrēšanai un pilsonībai savā piedzimšanas vietā.²⁰

¹⁹ Sk. Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 6 20.–21. punktu un 33.–38. punktu.

²⁰ Saskaņā ar 1. pantu Konvencijā par bezvalstnieku statusu bezvalstnieks ir “persona, kurai nav nevienas valsts piederības saskaņā ar tās spēkā esošajiem tiesību aktiem”.

21. Komitejas mudina dalībvalstis veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka visi bērni pēc piedzimšanas tiek nekavējoties reģistrēti un viņiem tiek izsniegta dzimšanas apliecības neatkarīgi no viņu pašu vai viņu vecāku imigranta statusa. Jālikvidē gan juridiski, gan praktiski šķēršļi dzimšanas reģistrēšanai, tostarp aizliedzot datu apmaiņu starp veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem vai ierēdņiem, kas atbild par reģistrāciju, un imigrācijas izpildiestādēm un nepieprasot vecākiem uzrādīt dokumentus par viņu imigranta statusu. Jāveic arī pasākumi, lai atvieglotu novēlotu jaundzimušā reģistrēšanu un izvairītos no finansiāliem sodiem par šādu novēlotu reģistrēšanu. Jānodrošina, ka neregistrētajiem bērniem ir pieejami veselības aprūpes, aizsardzības, izglītības un citi sociālie pakalpojumi uz vienlīdzīgiem nosacījumiem ar reģistrētajiem bērniem.

22. Ja bērna vārdā viņa personu apliecinošie dokumenti ir iegādāti neatbilstīgā veidā un bērns pieprasa atjaunot viņa personu apliecinošos dokumentus, dalībvalstis tiek mudinātas noteikt elastīgus pasākumus, kas būtu bērna interesēs, izdodot labotus dokumentus un neveicot kriminālvajāšanu, ja ir konstatēta dokumentu viltošana.

2. Tiesības uz pilsonību un pasākumi, lai nepieļautu, ka bērns kļūst par bezvalstnieku

23. Bērnu tiesību konvencijas 7. pantā ir uzsvērtā bezvalstniecības nepieļaušana, norādot, ka dalībvalstis nodrošina bērnu tiesības tikt reģistrētiem, tiesības uz vārdu, tiesības iegūt pilsonību, kā arī tiesības zināt savus vecākus un būt viņu gādībā. Tādas pašas tiesības visiem migrējošo darba ņēmēju bērniem ir noteiktas Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 29. pantā.

24. Lai arī valstīm nav pienākuma ikvienam bērnam, kas dzimis to teritorijā, piešķirt pilsonību, tām ir jāveic visi atbilstošie pasākumi gan valsts mērogā, gan sadarbībā ar citām valstīm, lai nodrošinātu, ka ikvienam bērnam dzimšanas brīdī ir kādas valsts pilsonība. Pamatpasākums ir pilsonības piešķiršana bērnam, kurš dzimis attiecīgās valsts teritorijā, tam piedzimstot vai drīz pēc piedzimšanas, ja bērns citādi būtu bezvalstnieks.

25. Jāatceļ tādi pilsonības likumi, kas, pamatojoties uz aizliegtiem iemesliem, tostarp bērna un/vai viņa vecāku rases, etniskās piederības, reliģijas, dzimuma, invaliditātes un imigranta statusa dēļ, rada diskrimināciju attiecībā uz pilsonības nodošanu vai iegūšanu. Turklāt visi pilsonības likumi jāīsteno bez diskriminācijas, tostarp attiecībā uz uzturēšanās statusu atkarībā no prasībās noteiktā uzturēšanās ilguma, lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas, aizsargātas un īstenotas ikviena bērna tiesības uz pilsonību.

26. Valstīm jāpastiprina pasākumi, lai piešķirtu pilsonību bērniem, kas dzimuši to teritorijā situācijās, kad viņi citādi būtu bezvalstnieki. Ja mātes pilsonības valsts tiesību aktos nav atzītas sievietes tiesības piešķirt pilsonību saviem bērniem un/vai laulātajam, bērni var būt pakļauti bezvalstniecības riskam. Arī tad, ja pilsonības tiesību akti negarantē sieviešu autonomās tiesības iegūt, mainīt vai saglabāt savu pilsonību laulībā, tās starptautiskās migrācijas situācijā esošās meitenes, kas apprecējušās līdz 18 gadu vecumam, var būt pakļautas bezvalstniecības riskam vai, baidoties no bezvalstniecības, var būt spiestas saglabāt laulību, kurā viņas tiek ļaunprātīgi izmantotas. Valstīm jāveic tūlītēji pasākumi, lai reformētu tos pilsonības tiesību aktus, kas diskriminē sievietes, un jāparedz vīriešiem un sievietēm vienādas tiesības gan piešķirt pilsonību saviem bērniem un laulātajiem, gan attiecībā uz savas pilsonības iegūšanu, maiņu vai saglabāšanu.

E. Ģimenes dzīve (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 14., 17. un 44. pants; Bērnu tiesību konvencijas 9., 10., 11., 16., 18., 19. un 20. pants un 27. panta 4. punkts)

27. Tiesības uz ģimenes dzīves aizsardzību ir atzītas gan starptautiskos, gan reģionālos

cilvēktiesību dokumentos, tostarp Bērnu tiesību konvencijā un Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību. Tādēļ šīs tiesības ir pilnībā jāievēro, jāaizsargā un jāīsteno attiecībā uz ikvienu bērnu bez jebkādas diskriminācijas un neatkarīgi no viņu uzturēšanās vai pilsonības statusa. Valstīm jāievēro savas starptautiskās juridiskās saistības attiecībā uz ģimenes, tostarp brāļu un māsu, vienotības saglabāšanu un šķirtības novēršanu, kam jābūt galvenajam mērķim saskaņā ar Pamatnostādnēm par bērnu alternatīvo aprūpi. Lai aizsargātu tiesības uz ģimenes vidi, bieži ir nepieciešams, lai valstis ne tikai neveiktu darbības, kuru rezultātā ģimene varētu tikt izšķirta, un citādā veidā patvaļīgi neiejauktos tiesībās uz ģimenes dzīvi, bet arī veiktu pozitīvus pasākumus, lai saglabātu ģimenes vienību, tostarp īstenotu nošķirto ģimenes locekļu atkalapvienošanu ar ģimeni. Bērnu tiesību komiteja savā Vispārējā komentārā Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, ka primārais apsvērums ir viņu intereses, norāda, ka termins “vecāki” ir jāinterpretē plašā nozīmē, aptverot arī bioloģiskos vecākus, adoptētājus un audžuvecākus, kā arī, ja atbilstīgi, paplašinātās ģimenes vai kopienas locekļus, ja to paredz vietējās paražas.

1. Nešķiršana

28. Migrantu tiesības uz ģimenes vienotību var neatbilst valstu likumīgajām interesēm, pieņemot lēmumus par nepilsoņu ieceļošanu vai uzturēšanos to teritorijā. Tomēr pret bērniem starptautiskajā migrācijā un ģimenēm nav jāīsteno patvaļīga vai nelikumīga iejaukšanās privātumā un ģimenes dzīvē.²¹ Patvaļīga vai nelikumīga iejaukšanās ģimenes dzīvē var būt ģimenes šķiršana, izsūtīt vai izraidīt ģimenes locekļus no dalībvalsts teritorijas vai citādi liedzot kādam ģimenes loceklim ieceļot vai palikt tajā.²²

29. Komitejas uzskata, ka ģimenes vienotības sagraušana, izraidot vienu vai abus vecākus, pamatojoties uz imigrācijas likumu pārkāpumiem saistībā ar ieceļošanu vai uzturēšanos, ir nesamērīga, jo no tā izrietošo ģimenes dzīves ierobežošanu un negatīvo ietekmi uz bērna dzīvi un attīstību neatsver priekšrocības, kas tiek iegūtas, piespiežot māti vai tēvu atstāt teritoriju kāda ar imigrāciju saistīta likumpārkāpuma dēļ.²³ Bērni migranti un viņu ģimenes jāaizsargā arī gadījumos, kad izraidīšana nozīmētu patvaļīgu iejaukšanos tiesību uz ģimenes un privāto dzīvi īstenošanā.²⁴ Komitejas iesaka valstīm nodrošināt iespējas statusa legalizēšanai tiem nelegālajiem migrantiem, kas šajās valstīs uzturas kopā ar saviem bērniem, jo īpaši tad, ja bērns ir dzimis vai ilgāku laiku dzīvojis galamērķa valstī vai ja viņa atgriešanās vecāku izcelsmes valstī ir pretrunā ar bērna interesēm. Ja vecāku izraidīšanas pamatā ir noziedzīgi nodarījumi, jānodrošina viņu bērnu tiesības, tostarp tiesības uz to, ka primārais apsvērums ir viņu intereses, tiesības tikt uzklautiem un tiesības uz to, lai viņu viedoklis tiktu uztverts nopietni, ņemot vērā arī samērīguma principu un citus cilvēktiesību principus un standartus.

30. Komitejas raizējas par tiem gadījumiem, kad bērni tiek nošķirti no vecākiem un bērnu aizsardzības sistēmās tiek nodoti alternatīvajā aprūpē, ja nav bažu par to, ka vecāki bērnus ļaunprātīgi izmanto vai ir nevērīgi. Finansiālā un materiālā nabadzība vai apstākļi, kas tiešā un unikālā veidā attiecināmi uz šādu nabadzību, nekad nedrīkst būt vienīgais pamatojums vecāku gādības liegšanai bērnam, bērna nodošanai alternatīvajā aprūpē vai bērna sociālas

²¹ Sk. Cilvēktiesību komiteja, Vispārējā komentāra Nr. 15 (1986) par cittautiešu stāvokli saskaņā ar Pakta 7. punktu.

²² Cilvēktiesību komitejas ziņojums Nr. 2009/2010 lietā “Ilyasovs [Ilyasov] pret Kazahstānu”, viedoklis pieņemts 2014. gada 23. jūlijā, ziņojums Nr. 2243/2013 lietā “Huseini [Husseini] pret Dāniju”, viedoklis pieņemts 2014. gada 24. oktobrī, ziņojums Nr. 1875/2009 lietā “M. G. C. pret Austrāliju”, viedoklis pieņemts 2015. gada 26. martā, ziņojums Nr. 1937/2010 lietā “Lekaī [Leghaei] un citi pret Austrāliju”, viedoklis pieņemts 2015. gada 26. martā, un ziņojums Nr. 2081/2011 lietā “D. T. pret Kanādu”, viedoklis pieņemts 2006. gada 15. jūlijā.

²³ Sk. Amerikas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 19. augusta konsultatīvā atzinuma OC-21/14 280. punktu.

²⁴ Sk. Visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 (2013) 50. punktu.

reintegrācijas nepieļaušanai. Attiecīgi valstīm jāsniedz atbilstoša palīdzība vecākiem un likumīgajiem aizbildņiem saistībā ar viņu bērnu audzināšanas pienākumu veikšanu, tostarp neatkarīgi no vecāku vai bērna imigranta statusa viņiem jāpiešķir sociālie pabalsti un bērnu pabalsti un jāsniedz citi sociālā nodrošinājuma pakalpojumi.

31. Komitejas arī uzskata, ka saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 18. pantu, izstrādājot vispusīgu pieeju bērnu tiesībām uz ģimenes vidi saistībā ar migrāciju, jāapsver tādu pasākumu noteikšana, kuru mērķis būtu radīt iespēju vecākiem veikt savus pienākumus atbilstoši bērna attīstības pakāpei. Ņemot vērā to, ka bērnu un/vai viņu vecāku neatbilstīgs imigranta statuss var kavēt šādu mērķu sasniegšanu, valstīm jānodrošina legālu un nediskriminējošu migrācijas kanālu pieejamība, kā arī pastāvīgi un pieejami mehānismi bērniem un viņu ģimenēm, lai tie varētu iegūt atbilstīgu ilgtermiņa imigranta statusu vai uzturēšanās atļaujas, pamatojoties uz tādiem iemesliem kā ģimenes vienotība, darba attiecības, sociālā integrācija un citi.²⁵

2. Ģimenes atkalapvienošanās

32. Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 10. pantu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka ģimeņu atkalapvienošanās pieteikumi tiek izskatīti pozitīvā garā, humāni un operatīvi, tostarp veicinot bērnu atkalapvienošanos ar saviem vecākiem. Ja bērna attiecības ar saviem vecākiem un/vai brāļiem vai māsām tiek pārtrauktas migrācijas dēļ (gan tad, ja vecāki nav kopā ar savu bērnu, gan arī tad, ja bērns ir bez vecākiem un/vai brāļiem vai māsām), novērtējot bērna intereses saistībā ar lēmumu pieņemšanu par ģimenes atkalapvienošanos, jāņem vērā ģimenes vienotības saglabāšana.²⁶

33. Attiecībā uz nedokumentētiem bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos valstis izstrādā un ievieš pamatnostādnes, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai termiņi, rīcības brīvība un/vai pārredzamības trūkums administrēšanas procedūrās nekavētu bērnu tiesību uz ģimenes atkalapvienošanos īstenošanu.

34. Attiecībā uz nepavadītiem vai no vecākiem nošķirti bērniem, tostarp tādiem bērniem, kas nošķirti no vecākiem imigrācijas likumu izpildes rezultātā, piemēram, saistībā ar vecāku aizturēšanu, nekavējoties jāuzsāk un jāīsteno pasākumi, lai viņiem rastu ilgtspējīgus, uz tiesībām balstītus ģimenes atkalapvienošanās risinājumus. Ja bērnam galamērķa valstī, izcelsmes valstī vai kādā trešā valstī ir ģimene, tranzīta vai galamērķa valstu bērnu aizsardzības un labklājības iestādēm pēc iespējas drīz jāsažinās ar viņa ģimenes locekļiem. Par to, vai bērns jāapvieno ar ģimeni izcelsmes, tranzīta un/vai galamērķa valstī, jālemj, pamatojoties uz pārlicinošu novērtējumu, kurā ir primāri izvērtētas bērna intereses un ņemtas vērā ģimenes atkalapvienošanās iespējas un kurš ietver ilgtspējīgu reintegrācijas plānu, saskaņā ar ko bērnam tiek garantēta līdzdalība šajā procesā.

35. Ja pastāv "pamatots risks", ka pēc bērna atgriešanās varētu tikt pārkāptas viņa pamata cilvēktiesības, ģimenes atkalapvienošanu izcelsmes valstī nav jāveic. Ja ģimenes atkalapvienošanās izcelsmes valstī nav bērna interesēs vai nav iespējama tāpēc, ka atceļam pastāv juridiski vai citi šķēršļi, stājas spēkā Bērnu tiesību konvencijas 9. un 10. pantā noteiktās saistības, kam jāreglamentē valsts lēmumi par ģimenes atkalapvienošanos tajā. Jāievieš pasākumi vecākiem, lai viņi varētu atkalapvienoties ar saviem bērniem un/vai iegūt likumīgu statusu, pamatojoties uz savu bērnu interesēm. Valstīm jāatvieglo ģimenes atkalapvienošanās procedūras, lai tās varētu pabeigt ātri un saskaņā ar bērna interesēm. Pabeidzot ģimenes atkalapvienošanos, valstīm ir ieteicams piemērot interešu noteikšanas procedūras.

²⁵ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 91. punktu. Sk. arī 69. pantu Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību.

²⁶ Sk. Vispārējā komentāra Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, ka primārais apsvēruma ir viņu intereses, 66. punktu.

36. Ja galamērķa valsts atsaka ģimenes atkalapvienošanu bērnam un/vai viņa ģimenei, tai bērnam piemērotā un vecumam atbilstošā veidā šim bērnam jāsniedz sīka informācija par atteikuma iemesliem un par bērna tiesībām uz pārsūdzību.

37. Bērni, kas paliek savas izcelsmes valstīs, var doties neatbilstīgā un nedrošā migrācijā, cenšoties atkalapvienoties ar saviem vecākiem un/vai vecākajiem brāļiem un māsām galamērķa valstīs. Valstīm jāizstrādā efektīvas un pieejamas ģimeņu atkalapvienošanās procedūras, lai bērni drīkstētu atbilstīgi migrēt, tostarp izcelsmes valstīs palikušie bērni, kuri var migrēt neatbilstīgi. Valstis tiek mudinātas izstrādāt politiku, saskaņā ar kuru migranti varētu legāli migrēt kopā ar savām ģimenēm, lai izvairītos no šķirtības. Izstrādājot šīs procedūras, jācenšas atvieglot ģimenes dzīvi un nodrošināt, ka visi ierobežojumi ir likumīgi, nepieciešami un samērīgi. Kaut arī šis pienākums galvenokārt ir uzņemošajām un tranzīta valstīm, arī izcelsmes valstīm ir jāveic pasākumi, lai atvieglotu ģimeņu atkalapvienošanu.

38. Komitejas apzinās, ka nepietiekami finanšu resursi bieži traucē izmantot tiesības uz ģimenes atkalapvienošanu un nespēja pierādīt, ka ģimenei ir pietiekami ienākumi, var būt šķērslis atkalapvienošanās procedūrām. Valstis tiek mudinātas nodrošināt pietiekamu finansiālo atbalstu un sniegt citus sociālos pakalpojumus šiem bērniem un viņu vecākiem, brāļiem, māsām un, ja atbilstīgi, citiem radniekiem.

F. Aizsardzība pret visa veida vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu, tostarp pret ekspluatāciju, bērnu darbu un nolaupīšanu, kā arī pret bērnu pārdošanu vai tirdzniecību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 11. un 27. pants, Bērnu tiesību konvencijas 19., 26., 32., 34., 35. un 36. pants)

39. Starptautiskās migrācijas apstākļos bērni, jo īpaši tie, kam nav dokumentu vai kas ir bezvalstnieki, nepavadīti vai nošķirti no savām ģimenēm, visā migrācijas procesā ir īpaši neaizsargāti pret dažādiem vardarbības veidiem, tostarp pret nevērību, ļaunprātīgu izmantošanu, nolaupīšanu, aizvešanu, izspiešanu, tirdzniecību, seksuālu izmantošanu, ekonomisko ekspluatāciju, bērnu darbu, ubagošanu vai iesaistīšanu kriminālās un nelegālās darbībās izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstīs. Šādi bērni ir pakļauti riskam piedzīvot vardarbību, ko veic valsts vai nevalstiski dalībnieki, vai kļūt par lieciniekiem vardarbībai pret saviem vecākiem vai citām personām, jo īpaši, ja viņi ceļo vai uzturas valstī neatbilstīgi. Komitejas vērs valstu uzmanību uz 6. pantu 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijā par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, saskaņā ar ko attiecīgās līgumslēdzējas valsts tiesu vai administratīvās iestādes šīs līgumslēdzējas valsts jurisdikcijā var veikt pasākumus, lai aizsargātu to bērnu personas vai īpašumus, kas vai nu ir bēgļi, vai arī savās valstīs notiekošu nemieru dēļ tiek pārvietoti uz kādu citu valsti un šādas pārvietošanas rezultātā atrodas attiecīgās valsts teritorijā.

40. Komitejas arī apzinās, ka tad, ja migrācijas vai patvēruma politika ir ierobežojoša, tostarp ja neatbilstīga migrācija ir atzīta par kriminālnoziedzumu un ja nav pietiekamu drošu, sakārtotu, pieejamu un nedārgu legālās migrācijas kanālu vai piemērotu bērnu aizsardzības sistēmu, bērni migranti un bērni patvēruma meklētāji, tostarp nepavadīti un no vecākiem nošķirti bērni, ir īpaši neaizsargāti pret vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu gan sava migrācijas ceļojuma laikā, gan galamērķa valstīs.

41. Ir būtiski, ka valstis veic visus nepieciešamos pasākumus, lai novērstu un apkarotu nelikumīgu bērnu pārvietošanu un neatgriešanu, kā arī vissliktākās bērnu darba formas, tostarp visus verdzības veidus, bērnu seksuālo izmantošanas komerciālos nolūkos un izmantošanu nelikumīgām darbībām, tostarp ubagošanai un bīstamam darbam, kā arī lai pasargātu viņus no vardarbības un ekonomiskās ekspluatācijas. Komitejas atzīst, ka bērni

saskaras ar katram dzimumam raksturīgiem riskiem un neaizsargātību, kas jāidentificē un īpaši jānovērš. Daudzos gadījumos meitenes var būt pat vēl mazāk aizsargātas pret cilvēku tirdzniecību, it īpaši seksuālās izmantošanas nolūkos. Ir jāveic papildu pasākumi, lai mazinātu meiteņu un zēnu, tostarp to, kuriem varētu būt invaliditāte, kā arī bērnu, kas ir lesbietes, geji, biseksuāli, transpersonas vai interseksuālas personas, neaizsargātību pret tirdzniecību seksuālās izmantošanas un ļaunprātīgas izmantošanas nolūkā.

42. Bērni bez dokumentiem un vecāki migranti, kuri ir atkarīgi no uzturēšanās vai darba atļaujas un kuriem viņu apgādnieks/darba devējs var viegli atņemt dokumentus, ir pakļauti riskam, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji vai citas amatpersonas vai privātpersonas par viņiem paziņos imigrācijas iestādēm. Tas ierobežo viņu iespējas izmantot savas cilvēktiesības, tostarp tiesības uz aizsardzību un tiesas pieejamību, un padara viņus mazāk aizsargātus pret vardarbību, bērnu darbu un citiem ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas veidiem,²⁷ kas varētu notikt tādas politikas rezultātā, kurā prioritāte tiek noteikta neatbilstīgu migrantu atrašanai, nevis viņu aizsardzībai pret vardarbību, ļaunprātīgu izmantošanu un saimniecisko izmantošanu, tādējādi bērniem pastāv lielāka iespējamība piedzīvot vardarbību pret sevi vai pret saviem ģimenes locekļiem. Citu pasākumu vidū ir efektīvi jānovērš jebkādas informācijas apmaiņa starp bērnu aizsardzības dienestiem un imigrācijas izpildiestādēm.

43. Attiecībā uz migrējošiem bērniem, par kuriem pazīmes liecina par cilvēku tirdzniecību, pārdošanu vai citām seksuālas izmantošanas formām vai kuri var būt pakļauti šādu darbību riskam vai bērnu laulībai, valstīm jānosaka šādi pasākumi:

- jānosaka agrīnas identifikācijas pasākumi, lai atklātu cilvēku tirdzniecības, pārdošanas un vardarbības upurus, kā arī nosūtīšanas mehānismi, turklāt šajā saistībā obligāti jāapmāca sociālie darbinieki, robežsardzes dienesta darbinieki, advokāti, profesionālie medicīnas darbinieki un visi pārējie darbinieki, kas nonāk saskarē ar bērniem;
- ja ir pieejami dažādi imigranta statusi, jāpiemēro pats aizsargājamo statuss (t. i., patvēruma vai uzturēšanās humānu apsvērumu dēļ), un par šāda statusa piešķiršanu jālemj, izskatot katru gadījumu atsevišķi un ņemot vērā konkrētā bērna intereses;
- jānodrošina, ka uzturēšanās statusa piešķiršana vai palīdzības sniegšana tiem bērniem migrantiem, kas ir pārdošanas, tirdzniecības vai cita veida seksuālās izmantošanas upuri, nav atkarīga no kriminālprocesa uzsākšanas vai viņu sadarbības ar tiesībaizsardzības iestādēm.

44. Turklāt valstīm jāveic šādas darbības, lai nodrošinātu bērnu migrantu pilnīgu un efektīvu aizsardzību pret jebkāda veida vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu:

- jāveic efektīvi pasākumi, lai nodrošinātu, ka šie bērni ir aizsargāti pret jebkāda veida verdzību un seksuālo izmantošanu komerciālos nolūkos, kā arī pret izmantošanu nelikumīgām darbībām vai pret jebkāda veida darbu, kas apdraudētu viņu veselību, drošību vai tikumību, tostarp valstīm jāklūst par attiecīgo Starptautiskās Darba organizācijas konvenciju dalībvalstīm;
- jāveic efektīvi pasākumi, lai aizsargātu viņus pret jebkāda veida vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu neatkarīgi no viņu imigranta statusa;
- jāatzīst un jānovērš meiteņu, zēnu un bērnu ar invaliditāti neaizsargātība, jo viņi ir potenciālie cilvēku tirdzniecības upuri seksuālas, darba un visa cita veida izmantošanas nolūkos;
- tiem bērniem migrantiem un viņu ģimenēm, kas ziņo par vardarbības, ļaunprātīgas izmantošanas vai ekspluatācijas gadījumiem policijai vai citām attiecīgajām iestādēm,

²⁷ Sk. Visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 2. punktu.

neatkarīgi no viņu imigranta statusa jānodrošina vispusīga aizsardzība, atbalsta pakalpojumi un efektīvu kaitējuma atlīdzināšanas mehānismu pieejamība, tostarp psihosociālā palīdzība un informācija par šiem tiesībaizsardzības līdzekļiem; bērniem un vecākiem, kas ir kļuvuši vai nu par upuriem, vai par lieciniekiem, ir jāspēj droši ziņot policijai vai citām iestādēm, nepakļaujot sevi imigrācijas likumu izpildes riskiem;

- jāatzīst, ka bērnu migrantu aizsardzībā svarīga loma var būt kopienas dienestiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām;
- jāizstrādā vispusīgas politikas nostādnes ar mērķi novērst visus bērnu migrantu ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas veidus un jebkāda veida vardarbību pret viņiem, tostarp jāizstrādā atbilstoši resursi šo politikas nostādņu pienācīgai īstenošanai.

G. Tiesības uz aizsardzību pret ekonomisko ekspluatāciju, tostarp nepilngadīgo personu darbu un bīstamu darbu (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 25., 27., 52., 53., 54. un 55. pants; Bērnu tiesību konvencijas 26. un 32. pants)

45. Pienācīgi ievērojot starptautiskos darba standartus, kas saistīti ar minimālo vecumu pieņemšanai darbā un bērnu darba sliktāko formu aizliegšanu un izskaušanu, ne viss darbs, ko veic bērni migranti, kuri ir vecāki par likumīgi noteikto darbības vecumu, ir ekspluatācija vai tiek veikts bīstamos apstākļos. Komitejas atgādina valstīm, ka attiecībā uz atalgojumu, citiem darba nosacījumiem un nodarbinātības noteikumiem pret bērniem migrantiem, kas ir vecāki par darbības vecumu, neatkarīgi no viņu statusa jāizturas tāpat kā pret tiem bērniem, kas ir attiecīgās valsts pilsoņi.

46. Valstīm jāveic visi attiecīgie likumdošanas un administratīvie pasākumi, tostarp dzimumu dimensijā, lai reglamentētu bērnu migrantu nodarbinātību un aizsargātu šos bērnus, ņemot vērā minimālo nodarbinātības vecumu un izvērtējot darba bīstamību. Ņemot vērā īpašo risku, kam pakļauti bērni migranti, valstis arī nodrošina, ka gan tiesību aktos, gan praksē kompetentā iestāde veic visus nepieciešamos pasākumus, tostarp nosaka atbilstošus sodus, ar mērķi garantēt Bērnu tiesību konvencijas noteikumu un attiecīgo starptautisko standartu efektīvu izpildi un to, ka bērniem migrantiem:

- tiek noteikti taisnīgi nodarbinātības nosacījumi, kā arī nodrošināti pienācīgi darba apstākļi saskaņā ar starptautiski pieņemtajiem standartiem;
- tiek piemēroti īpaši aizsardzības pasākumi, kas reglamentē bērnu darba stundas un apstākļus;
- periodiski tiek veiktas medicīniskās pārbaudes, lai apliecinātu viņu piemērotību darbam;
- ir pieejama tiesa, ja valsts vai privāti dalībnieki pārkāpj viņu tiesības, tostarp ir nodrošināti efektīvi sūdzību iesniegšanas mehānismi un novērsta jebkāda saikne starp darba tiesībām un imigrācijas likumu izpildi.

47. Attiecībā uz sociālo drošību bērniem migrantiem un viņu ģimenēm ir tiesības uz tādiem pašiem noteikumiem, kādi tiek piemēroti pilsoņiem, ciktāl viņi atbilst prasībām, kas paredzētas spēkā esošajos valsts tiesību aktos un piemērojamajos divpusējos un daudzpusējos līgumos. Komitejas uzskata, ka nepieciešamības gadījumos valstīm bez jebkādas diskriminācijas jāsniedz ārkārtas sociālā palīdzība bērniem migrantiem un viņu ģimenēm neatkarīgi no viņu imigranta statusa.

48. Migrantu ģimeņu gadījumos, tostarp tad, ja bērnu vecāki ir migranti, komitejas uzsver

savstarpējo saistību starp vecāku atbildību par bērnu audzināšanu un attīstību saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 5. un 18. pantu un darbinieku tiesībām, kas migrējošajiem darba ņēmējiem ir noteiktas attiecīgajos noteikumos Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību. Tāpēc valstīm iespēju robežās jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka darbā tiek pilnībā ievērotas vecāku migrantu, tostarp neatbilstīgā situācijā esošo migrantu, tiesības.

H. Tiesības uz pienācīgu dzīves līmeni (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 45. pants; Bērnu tiesību konvencijas 27. pants)

49. Valstīm jānodrošina, ka starptautiskās migrācijas apstākļos bērnu dzīves līmenis ir atbilstošs viņu fiziskās, psihiskās, garīgās un morālās attīstības pakāpei. Tas ir noteikts Bērnu tiesību konvencijas 27. panta 3. punktā. Valstis atbilstoši saviem apstākļiem un iespējām veic attiecīgus pasākumus, lai vecākiem un citām par bērniem atbildīgajām personām sniegtu palīdzību šo tiesību īstenošanā, un, ja nepieciešams, nodrošina materiālo palīdzību un atbalsta programmas, jo īpaši saistībā ar uzturu, apģērbu un mājokli.

50. Dalībvalstīm jāizstrādā detalizētas pamatnostādnes par standartiem attiecībā uz uzņemšanas telpām, nodrošinot bērniem un viņu ģimenēm atbilstošu vietu un privātumu. Valstīm jāveic pasākumi, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni pagaidu vietās, piemēram, uzņemšanas telpās un oficiālajās un neoficiālajās nometnēs, nodrošinot, ka tās ir pieejamas bērniem un viņu vecākiem, tostarp personām ar invaliditāti, grūtniecēm un mātēm, kas baro bērnus ar krūti. Valstīm jānodrošina, ka dzīvojamās telpas nevajadzīgi neierobežo bērnu pārvietošanos ikdienā, tostarp faktiski ierobežojot kustību.

51. Valstīm nav jāiejaucas bērnu tiesībās uz mājokli, veicot pasākumus, kas liedz migrantiem irēt īpašumus. Jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka bezpajumtnieku patversmes ir pieejamas bērniem migrantiem neatkarīgi no to statusa.

52. Valstīm jāizstrādā procedūras un standarti, lai novērstu jebkādu informācijas apmaiņu starp valsts un privātajiem pakalpojumu sniedzējiem, tostarp starp valsts un privātajiem mājokļu nodrošinātājiem un imigrācijas izpildiestādēm. Tāpat valstīm jānodrošina, lai tiesvedības krimināllietās netiktu ierosinātas ne pret bērniem, kas ir neatbilstīgi migranti, ja viņi izmanto savas tiesības uz mājokli, ne pret privātajiem dalībniekiem, piemēram, namīpašniekiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas veicina šo tiesību izmantošanu.

53. Bērnu tiesību konvencijā ir noteikts, ka dalībvalstis bez jebkādas diskriminācijas, tostarp bērnu vai viņu vecāku imigranta statusa dēļ, respektē un nodrošina tiesības, kas šajā konvencijā noteiktas ikvienam bērnam to jurisdikcijās. Tāpēc komitejas mudina dalībvalstis nodrošināt visiem vienlīdzīgu piekļuvi ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Valstis tiek mudinātas ātri reformēt tos tiesību aktus, politikas nostādnes un prakses, kas diskriminē bērnus migrantus un viņu ģimenes, tostarp neatbilstīgus migrantus, vai liedz viņiem faktiski piekļūt pakalpojumiem un pabalstiem, piemēram, sociālajai palīdzībai.²⁸

I. Tiesības uz veselību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 28. un 45. pants; Bērnu tiesību konvencijas 23., 24. un 39. pants)

54. Komitejas atzīst, ka bērna fizisko un garīgo veselību var ietekmēt dažādi faktori, tostarp tādi strukturālie faktori kā nabadzība, bezdarbs, migrācija un iedzīvotāju pārvietošana, vardarbība, diskriminācija un sociālā atstumšana. Komitejas apzinās, ka bērni migranti un bēgļi var izjust smagas emocionālas ciešanas un viņiem var būt īpašas un bieži vien

²⁸ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 86. punktu.

neatliekamas vajadzības garīgās veselības dēļ. Tādēļ, atzīstot, ka bērni stresu izjūt atšķirīgi nekā pieaugušie, bērniem jābūt pieejamai īpašai aprūpei un psiholoģiskajam atbalstam.

55. Katram bērnam migrantam neatkarīgi no viņa imigranta statusa jābūt pieejamai tādai pašai veselības aprūpei, kāda ir pieejama attiecīgās valsts pilsoņiem. Tas ietver visus profilaktiskos un ārstnieciskos veselības aprūpes pakalpojumus un garīgo, fizisko vai psihosociālo aprūpi, ko nodrošina vai nu kopienā, vai veselības aprūpes iestādēs. Valstīm ir pienākums nodrošināt to, ka bērnu veselību neapdraud diskriminācija, kas ir nozīmīgs, neaizsargātību vairojošs faktors; jānovērš arī vairāku diskriminācijas veidu sekas.²⁹ Jāpievērš uzmanība tam, lai novērstu to samazinātas pakalpojumu pieejamības ietekmi, kas rodas tikai uz vienu no dzimumiem.³⁰ Turklāt jānodrošina, ka bērniem migrantiem ir pilnīgi pieejama gan vecumam atbilstoša informācija par seksuālo un reproduktīvo veselību, gan šīs veselības aprūpes pakalpojumi.

56. Valstis tiek mudinātas uzsvērt holistisko pieeju tiesībām uz veselību. Savos valsts līmeņa plānos, politikas nostādnēs un stratēģijās tām jāņem vērā ar veselību saistītās bērnu migrantu vajadzībām un neaizsargātā situācija, kādā viņi var nonākt. Jānodrošina, ka bērniem migrantiem ir pieejami veselības aprūpes pakalpojumi un viņiem nevajadzētu uzrādīt uzturēšanās atļauju vai pierādīt patvēruma reģistrāciju. Jālikvidē administratīvie un finansiālie šķēršļi pakalpojumu pieejamībai, tostarp izmantojot alternatīvus identitātes un uzturēšanās vietas pierādīšanas līdzekļus, piemēram, liecības.³¹ Turklāt komitejas mudina valstis aizliegt gan pacientu datu apmaiņu starp veselības aprūpes iestādēm un imigrācijas iestādēm, gan imigrācijas izpildes operāciju veikšanu valsts veselības iestāžu telpās vai to tuvumā, jo tas faktiski ierobežo vai atņem tiesības uz veselību bērniem migrantiem un bērniem, kuru vecāki ir neatbilstīgi migranti.³² Lai nodrošinātu viņu tiesības uz veselību, jāveic efektīvi pasākumi, lai novērstu informācijas paziņošanu migrācijas dienestiem.

57. Bieži vien diskriminācija var krasi palielināt nepietiekamu finansiālo un tiesisko aizsardzību un bērni migranti var būt spiesti atlikt ārstēšanos, līdz viņi ir smagi slimi. Uzmanība jāpievērš to problēmu risināšanai, kas saistītas ar sarežģītiem veselības aprūpes pakalpojumiem un attiecībā uz ko nepieciešama tūlītēja un plaša mēroga reakcija, kurā diskriminējoša pieeja var smagi ietekmēt bērnu migrantu veselību, ievērojami aizkavēt viņu ārstēšanu un paildzināt atveseļošanās periodu. Veselības aprūpes speciālistiem vispirms jāuzņemas saistības pret saviem pacientiem un jāuztur bērnu veselība, jo tās ir viņu cilvēktiesības.

58. Pieaugušo migrantu tiesību uz veselību ierobežošana, pamatojoties uz viņu pilsonību vai imigranta statusu, var ietekmēt arī viņu bērnu tiesības uz veselību, dzīvību un attīstību. Tāpēc vispusīgā pieejā bērnu tiesībām jāiekļauj gan pasākumi ar mērķi nodrošināt visiem migrējošajiem darba ņēmējiem un viņu ģimenēm tiesības uz veselību neatkarīgi no viņu imigranta statusa, gan arī pasākumi ar mērķi nodrošināt starpkultūru pieeju veselības aprūpes politikas nostādnēm, programmām un praksēm.

J. Tiesības uz izglītību un aroda apmācību (Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 30., 43. un 45. pants; Bērnu tiesību konvencijas 28., 29., 30. un 31. pants)

59. Visiem bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos neatkarīgi no statusa ir pilnīga

²⁹ Sk. Vispārējā komentāra Nr. 15 (2013) par bērnu tiesībām uz visaugstāko iespējamo veselības līmeni 5. un 8. punktu.

³⁰ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 86. punktu.

³¹ Sk. Bērnu tiesību komitejas ziņojuma par 2012. gada vispārējo diskusiju dienu 86. punktu.

³² Sk. Visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzības komitejas Vispārējā komentāra Nr. 2 74. punktu.

piekļuve visiem izglītības līmeņiem un aspektiem, tostarp izglītībai agrīnā bērnībā un aroda apmācībai vienlīdzīgi ar tās valsts pilsoņiem, kurā šie bērni dzīvo. Šis pienākums nozīmē, ka valstīm ir jānodrošina vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai visiem bērniem migrantiem neatkarīgi no viņu imigranta statusa. Jānodrošina, ka vajadzības gadījumā bērniem migrantiem ir piekļuve alternatīvām mācību programmām un viņi pilnībā piedalās eksāmenos un saņem iegūtās izglītības apliecinājumu.

60. Komitejas stingri mudina valstis paātrinātā kārtā veikt to noteikumu un prakšu reformu, kas liedz reģistrēties skolās un izglītības iestādēs bērniem migrantiem, jo īpaši bērniem bez dokumentiem. Valstīm jāizstrādā arī efektīvi mehānismi, lai novērstu informācijas apmaiņu starp izglītības iestādēm un imigrācijas iestādēm, un jāaizliedz gan dalīties ar skolēnu datiem, gan veikt imigrācijas izpildes operācijas skolu telpās vai to tuvumā, jo šāda prakse bērniem migrantiem vai neatbilstīgā situācijā esošu migrējošo darba ņēmēju bērniem ierobežo vai atņem tiesības uz izglītību. Lai ievērotu bērnu tiesības uz izglītību, valstis tiek arī mudinātas neveikt iejaukšanās pasākumus ar migrāciju saistīto procedūru laikā, lai bērniem nebūtu jāpārceļas mācību gada laikā, ja tas ir iespējams, kā arī atbalstīt viņus visu obligāto un iesākto izglītības kursu pabeigšanā pēc pilngadības sasniegšanas. Lai arī piekļuve augstākā līmeņa izglītībai nav obligāta, saskaņā ar nediskriminācijas principu valstīm ir pienākums sniegt pieejamus pakalpojumus ikvienam bērnam, nediskriminējot viņu imigranta statusa vai citu aizliegtu iemeslu dēļ.

61. Lai izvairītos no bērnu stigmatizācijas un sodīšanas, valstīm jāveic atbilstoši pasākumi, lai atzītu viņu iepriekšējo izglītību, atzīstot iepriekš iegūtās skolu beigšanas apliecības un/vai izdodot jaunas apliecības, pamatojoties uz bērna spējām un prasmēm. Atgriešanās gadījumā tas vienādā mērā attiecas arī uz izcelsmes valstīm un trešām valstīm.

62. Saskaņā ar vienlīdzīgas attieksmes principu valstīm jānovērš jebkāda bērnu migrantu diskriminācija un jāpieņem atbilstoši un dzimumiem piemēroti noteikumi, lai pārvarētu šķēršļus izglītības iegūšanai. Tas nozīmē, ka tad, ja nepieciešams, ir jāveic mērķtiecīgi pasākumi, tostarp jānodrošina papildu valodas apmācība,³³ papildu personāls un cits starpkultūru atbalsts, bez jebkādas diskriminācijas. Valstis tiek mudinātas paredzēt īpašu personālu, lai atvieglotu bērnu migrantu piekļuvi izglītībai un veicinātu šo bērnu integrāciju skolās. Turklāt valstīm jāveic pasākumi, kuru mērķis ir aizliegt un novērst jebkāda veida izglītības nošķiršanu, lai nodrošinātu, ka bērni migranti apgūst jauno valodu, jo tā ir līdzeklis efektīvai integrācijai. Šo valsts pasākumu vidū jābūt izglītības nodrošināšanai agrīnā bērnībā, kā arī psihosociālajam atbalstam. Valstīm jānodrošina arī formālās un neformālās izglītības iespējas, skolotāju apmācība un dzīves prasmju nodarbības.

63. Valstīm jāizstrādā konkrēti pasākumi, lai veicinātu starpkultūru dialogu starp migrantu un uzņēmējvalsts kopienām, kā arī lai mazinātu un novērstu ksenofobiju, jebkāda veida diskrimināciju vai ar to saistītu neiecietību pret bērniem migrantiem. Turklāt, iekļaujot izglītības programmās tādas tēmas kā cilvēktiesības, tostarp nediskriminēšana, kā arī migrācija, migranti un bērnu tiesības, tiktu veicināta ksenofobiskas un jebkāda ziņā diskriminējošas attieksmes novēršana, kas citādi ilgtermiņā varētu negatīvi ietekmēt migrantu integrāciju.

III. Starptautiskā sadarbība

64. Komitejas atkārtoti apstiprina nepieciešamību risināt starptautiskās migrācijas jautājumus, izmantojot starptautisku, reģionālu un divpusēju sadarbību un dialogu, kā arī vispusīgu un līdzsvarotu pieeju, atzīstot izcelsmes, tranzīta, galamērķa un atgriešanās valstu lomu un atbildību bērnu cilvēktiesību veicināšanā un aizsardzībā starptautiskās migrācijas apstākļos,

³³ Sk. arī 45. pantu Starptautiskajā konvencijā par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību.

lai nodrošinātu drošu, sakārtotu un legālu migrāciju, kuras laikā pilnībā tiktu ievērotas cilvēktiesības un netiktu piemērotas pieejas, kas varētu palielināt šo bērnu neaizsargātību. Paātrinātā kārtībā ir jānosaka pārrobežu lietu pārvaldības procedūras saskaņā ar Bērnu tiesību konvenciju, Starptautisko konvenciju par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību, 1951. gada Konvenciju par bēgļu statusu un tam pievienoto 1967. gada protokolu, kā arī 1996. gada Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem. Turklāt sadarbība varētu aptvert iniciatīvas, kuru mērķis ir stiprināt finansiālo un tehnisko palīdzību, kā arī programmas personu pārvietošanai uz tām valstīm, kuras no citām valstīm uzņem lielu pārvietoto personu skaitu, tostarp bērnus, un kurām ir nepieciešama palīdzība. Visām praksēm pilnībā jāatbilst starptautiskajām cilvēktiesībām un bēgļu tiesību aktos noteiktajām saistībām.

65. Lai nodrošinātu, ka šī vispusīgā un līdzsvarotā pieeja atbilst bērnu interesēm, bērnu aizsardzības/labklājības aģentūrām jābūt galvenajai lomai visu to starptautisko, reģionālo vai divpusējo nolīgumu izstrādē, kas ietekmē bērnu tiesības un attieksmi pret bērniem starptautiskās migrācijas apstākļos. Jāveicina divpusējas, reģionālas un starptautiskas iniciatīvas, lai atvieglotu ģimeņu atkalapvienošanos, īstenotu interešu novērtēšanu un noteikšanu, garantētu bērnu tiesības tikt uzklautiem un sniegtu tiesas procesa garantijas. Šīm iniciatīvām jānodrošina tiesas pieejamība pārrobežu situācijās, kad bērniem, kuru tiesības ir bijušas ierobežotas tranzīta vai galamērķa valstī, tā ir vajadzīga pēc atgriešanās savā izcelsmes valstī vai pēc aizbraukšanas uz kādu trešo valsti. Turklāt valstīm jānodrošina bērnu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju, tostarp reģionālo starpvaldību institūciju, līdzdalība šajos procesos. Lai īstenotu migrācijas politiku attiecībā uz bērniem saskaņā ar šo kopīgo vispārējo komentāru, valstīm jāizmanto arī tehniskā sadarbība ar starptautisko sabiedrību un Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām un organizācijām, tostarp ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu fondu un Starptautisko Migrācijas organizāciju.

IV. Kopīgā vispārējā komentāra izplatīšana un izmantošana un ziņojumu iesniegšana

66. Dalībvalstīm šis kopīgais vispārējais komentārs plaši jāizplata visām ieinteresētajām personām, jo īpaši parlamentiem, valdības iestādēm, tostarp bērnu aizsardzības un migrācijas iestādēm un personālam, kā arī tiesu iestādēm visos valsts, reģionālajos un vietējos līmeņos. Tas jā dara zināms visiem bērniem, visiem attiecīgajiem speciālistiem un ieinteresētajām personām, tostarp personām, kas strādā bērnu labā un ar tiem (t. i., tiesnešiem, advokātiem, policijai un citām tiesībaizsardzības iestādēm, skolotājiem, aizbildņiem, sociālajiem darbiniekiem, valsts vai privāto labklājības iestāžu darbiniekiem, patversmēm un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem), plašsaziņas līdzekļiem un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā.

67. Šis kopīgais vispārējais komentārs jātulko attiecīgajās valodās, un jānodrošina bērniem piemērotas redakcijas un formāti, kas pieejami personām ar invaliditāti. Jārīko konferences, semināri, darbsemināri un citi pasākumi, lai apmainītos ar labu praksi attiecībā uz to, kā šo komentāru vislabāk īstenot. Tas jāiekļauj arī visu attiecīgo speciālistu un jo īpaši tehniskā personāla, kā arī bērnu aizsardzības, migrācijas un tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonu un personāla oficiālajā apmācībā gan pirms stāšanās amatā, gan darba vietā, un tam jābūt pieejamam visām valstu un vietējām iestādēm cilvēktiesību aizsardzības jomā un citām ar cilvēktiesību aizsardzību saistītām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

68. Dalībvalstīm savos ziņojumos saskaņā ar Starptautiskās konvencijas par visu migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību 73. pantu un Bērnu tiesību konvencijas 44. pantu jāiekļauj informācija par pasākumiem, kas izstrādāti, vadoties pēc šā kopīgā vispārējā komentāra, kuru tās ir ieviesušas, un to rezultātiem.